

ГІГІЄНИЧНА ОЦІНКА УМОВ НАВЧАННЯ ТА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ПІДЛІТКІВ - ІНВАЛІДІВ З ВАДАМИ СЛУХУ

Коробчанський В.О., Суботіна Н.І.

Харківський національний медичний університет

Для кращого розвитку дітей з патологією сенсорної системи у адаптованому для них середовищі необхідно якнайбільше зменшити вплив на них негативних факторів. В програмі наших досліджень приймали участь юнаки та дівчата віком 15 років (що відповідає 9 класу школи), що навчалися в спеціалізованій школі – інтернаті для дітей з вадами слуху (глухі підлітки). Для порівняння була взята для експерименту група учнів, які навчалися у школі сприяння здоров'ю (гімназії). Всього в натурному експерименті було досліджено 86 учнів.

Для вивчення життєдіяльності нами був запропонований опитувальник «Спосіб життя». До нього увійшли запитання, спрямовані на кількісну оцінку ступеню ризику виникнення порушень здоров'я юнака за шкалами, які характеризують: психологічний мікроклімат у власній родині та у колективі однолітків (шкала М); рухову активність (шкала А); особливості режиму дня (шкала Р); адекватність та відповідність гігієнічним вимогам режиму харчування (шкала Х); наявність та виконання навичок особистої гігієни та схильність до шкідливих звичок (шкала Г). Ступень ризику виникнення порушень здоров'я визначалася за результатами відповідей на запитання, які з метою об'єктивізації результату були наведені як у позитивному, так і у негативному видах. На першому етапі дослідження вивчався характер зовнішньосередовищного впливу на організм підлітків – інвалідів (таблиця 1).

Як видно з таблиці, підлітки, які навчалися у спеціальних школах для дітей з вадами слуху виховувались переважно у психологічно комфортних умовах. Більшість з них відмічали ці показники з оцінкою «вище середнього» - $48,48 \pm 8,69$ та високі - $33,33 \pm 8,20$. Серед них переважали особи з середньою руховою активністю - $60,60 \pm 8,50$ порівняно з учнями, які показали рівень рухової активності нижче середнього – $30,30 \pm 7,99$ ($p < 0,01$).

Раціонального режиму дня дотримувалась переважна більшість осіб цього контингенту, показуючи результати з оцінкою «вище середнього» - $36,36 \pm 8,37$ та «середньою» - $45,45 \pm 8,66$, що було достовірно вище показника «нижче середнього» - $15,15 \pm 6,24$ ($p < 0,01$). Майже половина учнів мали середні показники, які характеризували їх харчування – $54,54 \pm 8,66$, ще $39,39 \pm 8,50$ оцінили харчування з оцінкою «вище середньої». І тільки $6,06 \pm 4,14$ опитаних цієї групи оцінили харчування з оцінкою «нижче середнього». Високі показники були відмічені за шкалою Г, характеризуючи особисту гігієну. Всі учні цієї групи оцінили їх як «середні», «вище середніх» та «високі».

Таким чином, аналіз умов життєдіяльності учнів спеціалізованої школи – інтернату для дітей з вадами слуху дозволяє зробити висновок, що для цієї групи підлітків характерні добрий психологічний мікроклімат, середня рухова активність з тенденцією до її зниження, переважно задовільне виконання вимог раціонального

режиму дня, добре харчування з міцними навичками особистої гігієни та додержання правил здорового способу життя.

Таблиця 1

Гігієнічна характеристика особливостей життєдіяльності підлітків – учнів спеціалізованої гімназії - інтернату для дітей з вадами слуху

Показники	Величина показника (P% ± m%), n = 34				
	Низька	Нижче середнього	Середня	Вище середнього	Висока
Психологічний мікроклімат (шкала М)	-	-	18,18 ± 6,71	48,48 ± 8,69*	33,33 ± 8,20*
Рухова активність (шкала А)	3,03 ± 2,98	30,30 ± 7,99	60,60 ± 8,5*	6,06 ± 4,15	-
Режим дня (шкала Р)	3,03 ± 2,98	15,15 ± 6,24	45,45 ± 8,66*	36,36 ± 8,37*	-
Харчування (шкала Х)	-	6,06 ± 4,15	54,54 ± 8,66*	39,39 ± 8,50*	-
Особиста гігієна (шкала Г)	-	-	30,30 ± 7,99	51,51 ± 8,69	18,18 ± 6,71

Примітка: відмінність величин достовірна між середнім та вище середнім показниками у порівнянні з нижче середніми показниками (* - p < 0,001).

У другій експериментальній групі, серед підлітків які навчалися у гімназії, що має статус школи сприяння здоров'ю, серед учнів 9 класу переважали особи, які виховуються у психологічно комфортних умовах: більше половини досліджуваних – $57,69 \pm 7,59$ визначили психологічний мікроклімат, як такий що « вище середнього», однак істотна частина дала оцінку «високого» - $17,30 \pm 4,16$ та «середнього» рівня, що достовірно перевищує кількість учнів, які оцінили мікроклімат у школі, як негативний (« нижче середнього») – $1,92 \pm 1,38$ (p < 0,001) (таблиця 2).

Серед учнів гімназії переважали особи із середнім рівнем рухової активності – $65,38 \pm 8,08$, при значній кількості осіб, які дали оцінку з цього показника « нижче середнього» - $25,0 \pm 5,0$ (p < 0,001). Раціонального режиму дня дотримувалась переважна кількість учнів із контингенту, що навчалися в школі сприяння здоров'ю: $63,46 \pm 7,96$ з них показали результат « вище середнього» та $32,67 \pm 5,7$ – « середній» результат, що істотно перевищувало кількість учнів, що не додержувалися раціонального режиму (p < 0,001).

Дещо гіршими були показники, які характеризували харчування цього контингенту. Майже половина учнів гімназії мали середні показники – $51,92 \pm 7,2$, значна частина – $32,69 \pm 5,71$ – « вище середнього», однак за результатами опитування було встановлено, що $11,53 \pm 3,39$ учнів мали якісні та кількісні показники харчування з оцінкою «нижче середнього» та лише $3,84 \pm 1,96$ з високою

Таблиця 2

**Гігієнічна характеристика особливостей життєдіяльності підлітків –
учнів школи с сприянню здоров'ю**

Показники	Величина показника (P% ± m%), n = 52				
	Низька	Нижче середнього	Середня	Вище середнього	Висока
Психологічний мікроклімат (шкала М)	-	1,92 ± 1,38	17,30± 4,16	57,69±7,59*	17,33±4,16
Рухова активність (шкала А)	3,84 ± 1,96	25,0 ± 5,0	65,38±8,08**	5,76±2,4	-
Режим дня (шкала Р)	-	7,69 ±2,27	32,69 ±5,71	63,46 ±7,96*	5,76±2,4
Харчування (шкала Х)	-	11,53±3,39	51,92±7,20**	32,69±5,71	3,84±1,96
Особиста гігієна (шкала Г)	-	-	7,69±2,77	53,84±7,33*	38,46 ±6,20

Примітка: відмінність величин достовірна між вище середніми у порівнянні з нижче середніми та середніми показниками (* - p <0,001) та між середнім і нижче середнім показниками (** p <0,001).

оцінкою харчування (p < 0,001). Тобто, саногенез учнів, що навчаються у школах сприяння здоров'ю формується в умовах сприятливого психологічного мікроклімату, на фоні середнього рівня рухової активності із тенденцією до її зменшення, переважно в умовах сурового додержання раціонального режиму навчання та відпочинку, при виконанні вимог до раціонального харчування, із добрими навичками особистої гігієни та додержанням правил здорового способу життя. Своєрідність відмін умов життєдіяльності підлітків спостерігалась при порівняльному аналізі груп обстежених. Аналізуючи психологічний мікроклімат можна відмітити, що всі підлітки виховуються у сприятливих психологічних умовах. Але найбільш сприйнятливий мікроклімат спостерігався у групі глухих підлітків з максимальною оцінкою «висока» - 33,33 ± 8,20. Такий показник у групі учнів гімназії склав тільки 11,11 ± 3,33. Середня рухова активність притаманна для всіх груп обстежених підлітків і має тенденцію до її зниження. Так, ця тенденція найбільш виразно простежується у групах підлітків з вадами слуху, де кількість учнів з показниками « нижче середнього» та « низький» були більшими, що обумовлено специфічною патологією цього контингенту підлітків. Більшість дітей у школах сприяння здоров'ю демонструвала суворе дотримання режиму дня. Їх кількість склала 63,46 ± 7,96 , а у глухих підлітків лише 36,36 ± 8,37 за показником « вище середнього» (p < 0,05). Досить високу загальну оцінку харчування серед обстежених груп підлітків дали вихованці спеціалізованої школи - інтернату для дітей з вадами слуху – 39,39 ± 8,54 , порівняно з учнями гімназії, у яких цей показник склав 32,69 ± 5,71 за оцінкою « вище середньої». При достатньо високому рівні навичок з особистої гігієни та виконанні правил здорового способу

життя в кожній групі обстежених підлітків, їх максимальні значення були відмічені в школах сприяння здоров'ю – $38,46 \pm 6,20$, а у дітей з вадами слуху цей показник значно менший і складає $18,18 \pm 6,71$ за оцінкою « висока».

Аналізуючи результати досліджень, встановлено, що режиму дня дотримується переважна частина підлітків з вадами органу слуху, але є й низькі показники за цією шкалою, що може бути пов'язано з особистісними властивостями, на які без сумніву має вплив патологія.

Виходячи з цього, нами рекомендовано провести гігієнічні заходи, спрямовані на корекцію та оптимізацію режиму дня підлітків – інвалідів з урахуванням індивідуальні особливості кожного підлітка та ступені ураження відповідної сенсорної системи.